

Kannatlik **estoonlane**

TEKST: Meelis Kapstas PILDID: Sven Tupits, Kristjan Lepp

«Vaja on kannatlikkust. Kuradima palju kannatlikkust,» töödeb Estonia ooperi bariton **Rauno Elp**. Püsinud üha karmitavas konkurentsisis paarkümmend aastat, on ta nüüd, vaid 44selt juba meie rahvusooperi kõige staažikam solist!

Sajandeid on ooper olnud aristokraatne valitute kunst – huvi ja seda enam amet, mida enamasti peretraditsioonis põlvest põlve pärandatud. Juba Estonia tähtede tähe, bariton Georg Otsa isa Karl Ots oli Estonia teatris tenor. Põlise Estonia kunstilise juhi Arne Miku vaol jätkab nüüd tema poeg Mart Mikk...

Aga erandid kinnitavat reeglit. Isa bussijuht, ema raamatupidaja – märgib Rauno Elpi kohta teatrileksikon. Põlised maised ametid mõlemal – kuis tuli pojalt tung hoopis ooperilauljaks hakata!?

«Mu vanemad pole ju sellega üldse seotud,» tõrjub Elp. «Või kui, siis eks see oli aja märk. Vanemad tahtsid, et lapsed käiksid mitte niisama tavalises koolis, vaid et oleks midagi erilist juures.» Rauno viidi Tartu 7. Keskkooli muusikakallakuga klassi järelkatsetele.

«Väga hästi mäletan, et meid oli seal hulk poisse, aga vastu võeti vaid kaks. Üks oli Toomas Uibo (*peatselt üle Eesti kuulus helehäälnu laulupoiss – M.K.*), teine

sieluks kõikvõimalikes Tartu laste-, poiste- ja noortekoorides. «Keskkooli ajal sai ju komsomooliürituste tähe all mõnusa seltskonnaga ringi sõidetud, igasugu ulakusi ja pulli tehtud. Eesti piires ja laiemaltki. Me olime väga agarad!» kiidab tartlane. «Praegu mul süda tilgub verd, et kunagi vägevast koolist sai eelmisest sügisest vaid põhikool. Ilus on lõhutud. Ka see on aja märk, kahjuks.»

Butterfly, oo Butterfly...

Aga kust siis Pilparajoonis ikkagi ooperihuvi? Käis see ehk nagu noore Jaak Joala laulusalmis: *Käisin koolis ma tookord veel siis, ema mind kaasa teatrisse viis...* Mis oli Rauno elu esimene ooperiskäik, mis kauaks meelde jäi: *Butterfly, oo Butterfly?*

«Ei-ei,» naerab bariton. «Teatrivärgiga polnud minul Tartus absoluutselt pistmist. Vanemuisesse ooperit vaatama võidi meid ju klassiga viia, aga mingit erilist muljet see küll ei jätanud.» Ja neid ooperilektoriuumeid, mis nõukaajal «agitbrigadidena» kohustuslikus korras mööda koole veeresid, oli võimatu tõsiselt võtta. «Ajas ju naerma, kui keegi vana mees tõsise näoga laval äkki täiest kõrist laulma kukkus. Palju kõvema häälega röökima, kui suudaks ükski koolidirektor!» naerab Elp. Ja tunnistab pattu: «Tegelikult, ooper hakkas mind huvitama vähehaaval alles siis, kui juba Tallinnas konservatooriumis õppisin.»

Sinna laulmist õppima minek käis tal «juhuslikult» ...

Oli suvi 1989, ja tekkinud juba tohutult igasugu uue aja ameteid. Ettenägelikud müüsid laadadel vahvleid ja suhkruvatti, sättides end ülikooli majandust, rahandust õppima...

«Eks tekkis igasugu ameteid, aga kõige tähtsam oli pääseda

Nõukogude kroonust. See oht oli veel olemas, paar mu klassivenda võetigi. Kui said kuhugi kõrgkooli sisse, said aasta pikendust.»

Konsi eksamid olid teistest kõrgkoolidest paar nädalat varem. Üks tema klassivend läks sinna proovima, ja kutsus kaasa. «No ma lähen ka siis,» mõtles Rauno. «Mul polnud õrna aimugi ega sihti saada ooperilauljaks. Aga ülikoolis sees, kohe 1. septembri õhtul vedasid teised mind kaasa Estoniasse ooperit vaatama. Oli vist Mozarti «Cosi fan tutte.» Verivärske rebasena ei osanud Rauno ka siis veel sellest teab mida pidada. Meeldima hakkas talle ooperis õieti alles siis, kui teda teisel-kolmandal kursusel Estonia lavastustes kaasa tegema palgati.

Rauno ei tea öelda, kas keegi ta klassikaaslastest ka veel muusikat oma ametina peab. Või kui kirev rivi kõlavaid uusaja ameteid nende klassikokkutulekutel – koos autode, majade, andekate maimukestega – üles loetletud saab. «Ma ei käi seal,» vangutab Eesti tippbariton naerdes pead. «Lihtsalt ei meeldi sedalaadi üritused.»

Oma arvukatest auhindadest peab ta ise eriti Georg Otsa nimelisest ning arvukatest rollidest Germonti osa Estonias 200. mängukorranne jõudvas «Traviata» lavastuses.

Tänaseks on bariton Rauno Elpi kontol üle kuuekümmend lavarulli ooperi- ja muusikalilavastustes. Millist kangelast kehastades on ta tundnud, et see peegeldab tema enda elu ja mõtteid kõige tabavamalt?

«Noh, kui nüüd mõtlema hakata, siis kõigil neil meestel on ju elus midagi vajaka jäänud, või siis üleliia olnud.»

Garderoobis tema ees peegli- laual on partituuride virn. Ta tõstab sealt kerge liigutusega pealmise: «Näe, siin on üks uhke tegelane – Cyrano de Bergerac...» Aga lisab siis kohe: «Noh, sellist elupikka vastamata salaarmastust mul pole olnud.» Ja teemat nal-

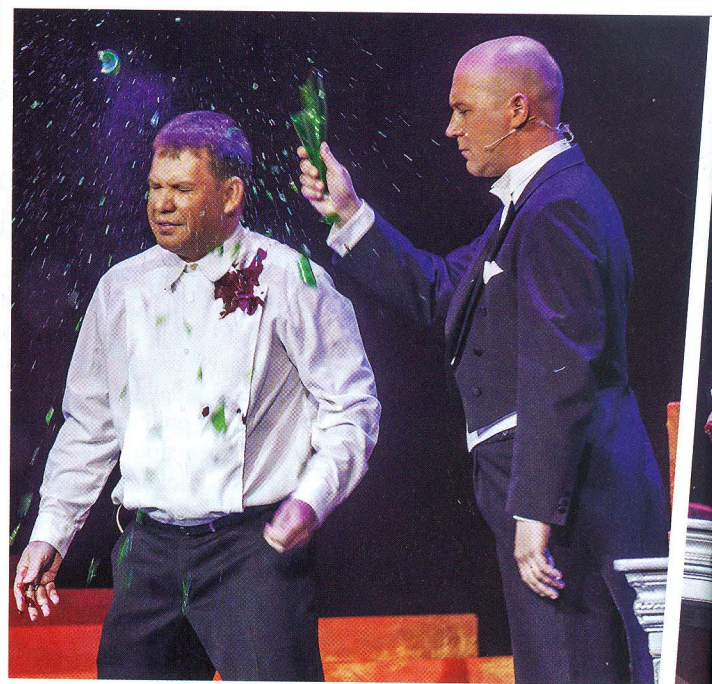
“Nüüd kisub teisest otsast – kurat, kui kahekümneaastane mängib laval küürakaid vanamehi, teeb see isegi koomilise ooperi “koomiliseks”!”

mina. Tema laulis oma laulud häälemurdmiseni, mina hakkasin pärast seda laulma,» muheleb bariton.

«Aga muidu olin tavaliste huvidega, poiss nagu Karlova agulipoisid ikka. Pilparajoon – nagu me tollal Karlovat kutsusime.» Muusikaklassi nautis Rauno eeskätt kui avaramat võimalust selt-

TEATRIAUHINDADE GALA 2015 Veel üks peaosas Rauno Elpilt. Pidu võrrestitatud estoonlaste eneseiroonilises vahenumbris: mitu korda peab sama ooperilauljat maha lööma?!

jaks pöörates: «Ei, mul ei ole midagi elus puudu jäänud. Mulle meeldib mõelda, et olen nagu Karlsson – alati mees oma parimates aastates.»

Noorelt murdumised ja hauakivilepingud

Kui Rauno 1990ndate algul Estonia truppi võeti, sai ta au jagada garderoobi Mati Palmi ja Uno Kreeniga. Samas peatus ka külalisdirigent Vallo Järvi (*Neeme Järvi vanem vend – M.K.*). Olid ajad, kui pealt kuue- ja isegi seitsmekümnesed mehed polnud teatris haruldus!

«Vanakooli härrade sekka! Rõõm oli juba ainuüksi see, et sain selliste meestega ühes ruumis viibida! Kurb, et see ajastu siis peagi otsa sai. Ei saanud hiljem enam nautida seda kogemust, et mul oleks kelleltki kõrvalt midagi õppida. Sest olgem ausad – 1990ndadest hakkasid inimesed järjest kiiremini ja nooremana Estoniast välja kukkuma. Ja mitte ainult jalad ees Metsakalmistule. See on muidugi üks jälle uue aja märk, et noored-noored tulevad peale...»

Vanasti oli koomiline, kui kõhukad vanahärrad veel ikka esimese armastaja rolle laulsid. «Nüüd kisub teisest otsast – kurat, kui kahekümneaastane mängib laval küüarakat vanameest, teeb see isegi koomilise ooperi «koomiliseks!»

Kas need, kes minema sunnitud, on end enne elumere laineil läbi põletanud?

«Kuidas ma vastan – kas Vello Jürna põletas ennast ise läbi...?! (*Estonia tippenor suri infarkti 47aastaselt, ligi aasta pärast seda, kui teater oli tal minna lasknud. «Estoniast lahkumine murdis», pealkirjastasid lehed. – M.K.*) Siis oli paljudel vaat et hällist hauani koht teatris. Nagu soomla-

sed ütlevad – sõlmitud teatriga *hautakivileping*, hauakivileping. Õnneks enam nii ei saa. Kui minetad laval oma professionaalse vormi, siis suunatakse sind viisakalt otsima teist kohta...»

Ooperisolisti lavaiga kahaneb sama lühikeseks kui balletisolistidel. Võib uhke, aga samas ka kõhe olla 44aastaselt juba maja staažikaim ooperisolist.

Kuid ooper käib ka puhvetis...?

Rauno jõudis pealt näha ka noid «la lal-lal-la-laa» puhvetiaegu. Vanasti võis see olla kelkimise asi: näe, millega mees täis peaga lavalgi hakkama sai ja – kui palju pulli seejuures sai! Praegu on see möödunud. «Täis peaga lavale tuuama ei minda, või muidu on teatriga kohe lõpp!»

Rauno endal seda kirvest pea kohal ei tunne. «Ma võin napsu võtta ka, aga täis peaga pole ma kunagi laval käinud. Mõnel teatripeol ehk olen natuke ka ülemealikumaks läinud. Aga tavaliselt pärast etendust võin ka majast kiiresti uttu tõmmata. Saan oma õlle mujal ka juua, ma ei pea seda siin oma kolleegidega jooma.»

Sellelgi medalil on teine külg: «Elu on kõigil kiire. Töö tehtud, kaovad kõik kiiresti majast. Vanasti oli aega ja mõnusat suhtlemist kolleegidega rohkem. Kahju! Teatris võiks ju üks korralik restoran olla, kuhu võiks oma prouagi pärast etendust õhtust sööma viia...»

Rauno on tuliselt võrdsuse poolt teatris! «Pole vahet, mis alal või korrusel keegi teatris töötab,» arutleb ta veendunult. Lavale publiku ette astuvad küll vaid lauljad-tantsijad. Aga nad ei saaks seal särada, kui lava taga ei annaks paljud teised igaüks oma panust. Nõukaajal oli tore, kui

vähemasti kord kuus palgapäeval seisis võrdsetena kassaluugi taga sabas nii iga platsinäitleja kui ka primadonna.

«Mulle meeldib, et praegusel ajal saavad meil teatris kõik võrdselt jõulupremiat. Ühe eelmise direktori ajal jaotati igapäevale vastavalt tema kuupalgale. Aga jõulud, kui aknast välja vaatad, on kõigile ju ühtmoodi!»

Temale meeldib, et uue aja müügistrateegiad on lükanud ka estoonlased teatriseinte vahelt välja. Sõna esteses mõttes laadaplatsile rahvaga kohtuma: «Ajan hea meelega inimestega juttu. Meeldib öelda, et: oot, ma käin nüüd laulan podiumil ära ja räägime pärast edasi.»

Kurat, küll ta laulis sügavalt!

Üks ooperikriitik on kiitnud, et Rauno Elp on lauljana väga stabiilne. Üle keskmise tase on temalt igal etendusel garanteeritud. Ja viimasel viiel aastal olevat ta end ka üllatavalt heaks näitlejaks lahti mänginud...

«Kes nii ütles?» huvitub Elp. «Jah, ega meile konsis näitlemistehnikat paraku

Briljantne krimiooper

Tuleval nädalal esietendub Estonias Paul Hindemithi ooper «Cardillac», kus Rauno Elpi kanda on eriti põnev nimategelase roll. Kullassepp, kes valmistab ja müüb ehteid, kuid ei raatsi oma loomingust loobuda ja tapab hiljem ostjad. Kogu linn elab hirmu all. Lõpuks ostab tema tulevane väimees tema tütrele kingiks ehte... Miks see mees tapab?

tundigi ei õpetatud. See on jäänud õhina-põhiselt igal ooperilauljal omal nahal ise elust enesest juurde avastada.»

Sestap on Raunol eriti hea meel, et praegu töös oleva ooperi «Cardillac» proovides oli näitejuhina juures Marko Matvere: «Üks tipumaid näitlejaid Eestis! Ühtpidi on mul väike hirm Matvere ees, aga samas kuradi hea meel – et kõrvale pandi inimene, kes tuleb näitab su maoneerid ära. Rääkisime ja tema ütleb ka, et nüüd peaks tehtama poliitiline otsus – ja hakkama õpetama ooperilauljaid kas või ühe aasta koos lavaka tudengitega.»

Ju karastavad eluraskused, tagasilöögid laulja ka näitlejana oma lavakujudegi suhtes sügavamalt empaatiliseks...?

«Mul ei ole tagasilööke suurt olnud.» Noore artistina sattus Rauno raamatust lugema, kuidas legendaarne Tiit Kuusik isegi siis, kui tema viieaastane tütar suri, läks laulis Rigolettot – isa, kes finaalis oma tapetud tüdrit kätel hoiab ja laulab...»

See meenus Raunole, kui tema ema igavikku lahkus. «Samal õhtul olin laval ooperi «Tannhäuser» Wolframina. Õnnetu armastajana, kes laulab Ehatähele, kuidas tolle valgus temast vaid möödub. Laulsin ja pisarad jooksid. Pärast kuulsin, et saalis oli keegi kiitnud: «Kurat, see Elp laulis täna nii sügavalt!»»

Rauno tõttab lisama: «Muidugi pole nii, et ma võtan oma leina, lähen lavale – ja nüüd panen. Aga seda küll, et millegi laval harukordselt suure ja ilusa taga võib olla midagi väga kurba.»

Raunole meeldib elada ka teatris nii, et poleks kellegi ees tänuvõlga: «Sest võib juhtuda, et seda tullakse tagasi nõudma.

Nii pole ma toppinud ka oma nina kuskile välja ega mingeid välisagente otsinud. Olen leppinud sellega, mis on. Mu hing on puhas, ei istu kogu aeg kohvri otsas ega oota, et äkki kuskilt helistatakse ja kutsutakse,» räägib ta. «No ilmselt on olnud hetki, kus keegi minu teadmata on mind teatriteel vaikselt suunanud – aga õnneks ma ei tea kõike.»

Pigem meeldib Raunole mõelda, et ta on käinud jalad maa peal oma teed, lootes ainult iseendale. Neid üksikuid esto-tonlasi, kel on õnnestunud Euroopa ooperilavadel kanda kinnitada, tema ei kadesta: «Ma ei kujutaks ette elu lennujaamades ja hotellides. Mulle meeldib, et pääsen etenduselt poole tunnise autosõiduga Nõmmele oma koju.»

Mõistab oma kodu hinnata

Ooperisüžees leitakse ja kaotatakse armastus paari-kolme vaatusega. Rauno leidis oma ühe ja õige naise kohe üliõpilasena. Ja on muusikaõpetajaks õppinud Lemme-Liisiga nüüdseks olnud juba (nagu Estonia teatrigagi!) ligi veerand sajandit abielus.

«Juhtus niimoodi, et sealsamas konsi ühikas Kivimäel üks punase peaga tütarlaps minust mööda leekis. Ja meeldima ta hakkas. Ühikas mingil koosviimisel, nagu neid ikka kujunes, saime kokku ja... Jäimegi.»

Nüüdsel ajal on moes jutlustada, kuidas abielu hooldmise nimel peavad pooled kõvasti tööd tegema. Rauno ütleb aga lihtsalt: «Ühealaste tudengitena olime mõlemad paljad kui kirikurotid. Koos saime oma elu üles ehitada nullist. Alustades tol talongideajal, pakkus iga

„Ühealaste tudengitena olime mõlemad paljad kui kirikurotid.“

päev igasugu elulisi hetki, kust pidid koos läbi murdma. Kui sulle ei sõidetud kusa-gilt Eesti nurgast autoga linna ega visatud poolt siga üle ühikaukse, siis pidid piima ja leiva ise poest kuidagi kätte saama. Hommikul kell seitse talvekülmaga sappa seisma minema. Rõõmustasid, et said ko-ha üsna ette – tasus ikka nii vara tulla! Kui üheksast poeüksed lahti tehti, tulvas aga eespool seisnutele ligi vanaemasid-isasid ja sülelapsi. Olid õnnelik, kui oma piima-pudeli siis kätte said,» naerab Rauno ku-nagisi aegu-kombeid. «Aga eks see kõik

KUIDAS SAADA BROADWAY STAARIKS

JENNIFER ANISTON

OWEN WILSON

IMOGEN POOTS

QUENTIN JA TARANTINO

KINODES ALATES 15. MAIST

www.gpicinema.com

A man with short dark hair, wearing a blue button-down shirt, is sitting in a dark room. He is looking towards the camera with a serious expression. The background is dark with several horizontal lines of light, some red and some blue, creating a grid-like pattern. The lighting is dramatic, with strong highlights on the man's face and shirt.

ROLLIMÖISTATUS

Õeldakse, et näitleja peab ka kõige pahelisema tegelastüübi iseenda jaoks ära õigustama. «Kuidas sa õigustad seda Cardillac'i, üht fanaatilist massimõrvarit nagu Osama või Breivik? Siiski üritan, et publikul lõpuks hakkaks ooperi totaalsest koletisest ka natuke kahju või võtaks mõtlema – miks üks inimene seda teeb?» räägib Rauno. «Kindlasti kirjutan juba praegu alla. Väga terviklik, kõigis komponentides – muusika, lavakujundus, kostüümid, lavavalgus, tegelaskujud. Jälgi ma haarav põnev ooperilavastus tuleb!»

liitis. Mõistame ja tajume teineteist. Mitte sellepärast, et elu oleks olnud üks suur vaevatee. Vaid ka teineteise rõõme muusikutena.»

Lemme-Liis on Arsise Kellade Koolis solfedžo- ja kelladeõpetaja ning mängib ka ise kelladeansamblis. Rauno on uhke, et tema ja ta naine on suutnud leiba teenida õpitud erialal.

Võttis kümnekond aastat, kuni noored konsi ühikast end välja töötasid-teenisid. Ja Nõmmele päris oma kodu said. «Aga ega meil ei ole seal mingit suurt individuaali. Lihtsalt korralik korter. Kümme aastat õpetasid vähenõudlikuks.»

Ühikasse kolis Elpidele naabriteks lakkamatult aasta-aastalt uusi noortuden-geid. «Jah, eks lõpuks see «lakkamatus» kujuneski meid välja kolima kiirendavaks teguriks,» muheleb Rauno. «Kui ise pole enam kaheksateist, muutuvad elusoovid teistsuguseks.»

Tõuse ja mine!

Paljud meesnäitlejad teenivad täna vorsti leiva peale kõrvalametis. Rauno ütleb, et kooliajal tegi ta ka «nipet-näpet öö- ja uneaja arvelt, aga mitte kauem». Ja siis, just kõige kitsamal ajal läks õnneks sellega, et talle määrati Rahvuskultuuri Fondi

poolt stipendium: «Kaheks aastaks. Õnneks jaotas-maksis Estonia seda mulle välja kindla turvalise summana iga kuu, mis kuluski sellele, et lihtsalt hinge sees hoida. Ise oleks ehk selle suure summa kohe ja korraga hakkama pannud mõne suure ja vajaliku asja peale.»

Kui teatri tagauksest järjest patuseid ja väeteid välja kupatatakse – kas see Raunot kõhedaks ei võta?

«Vaata, kas sa lased endale paine ligi või ei lase. Muretsemine ei aita. Parem teha korralikult oma tööd ja uskuda iseendasse.» Kerge öelda, raske teha? «Ma ei käi joogas või istumas-mõmismemas kuskil metsas tamme all. Kui on vaja, lõhun puid. Tahan pidutseda – pidutsen.»

Peasi on tema sõnul oma mõtted ära puhastada: «Selekteerin, mis on üleaarne. See lendab peast juba lihtsalt kõrvale. Ei raiska enam aega tühja-tähja peale, tege- len põhiasjadega: teen oma tööd ja elan oma elu. Ei aja neid kahte enam segami- ni ega pikka rubla vägisi taga. Raha on rahakotis täpselt nii palju, kui on. Ma ei unistanud ka kahekümneselt Volvost ega individuaalist. Soovid peavad olema vastavalt võimalustele!»

Pisikeses Eestis pole estoonselas mõel- da plaaniks B kukla taha teist varianti – Vanemuise teater...

«Praegu mõtlen, et teen Estonias, ku- ni tunnen, et mul on veel teatrisse panus- tada. Loodan, et tajun ise, millal oleks aeg natukene koomale tõmbuda. Praegu tun- nen, et on õige veel natuke rohkem end laiali lükata,» muheleb Rauno.

Rauno meelest on järjest kiirenevas elus tänastel noortel aina keerukam õigeid valikuid teha, oma elus peamisele keskenduda. «Kui ma neid vaatan – mis tahes tegemistes või elualadel –, siis iga-

“Kui on vaja, lõhun puid. Tahan pidutseda – pidutsen!”

üks tahab kõike, nagu ta näeb, et on teis- tel. Kõike kohe, rohkem kui ühekorraga vaja. Ole algul parem targu rahul sellega, mis sul hetkel on. Lepi hetkes sellega. Näiteks meie ametis on kannatlikkust va- ja, kuradima palju kannatlikkust. Mõnikord tambitakse maatas. Aga tõuse ja mine edasi! Ära otsi ennast teistes: näe, tema tegi ja sai, mina tahan ka kõike seda nüüd kohe ja ühekorraga!»

ilu

sõnum

Beauty Word
Kevad

15.-17. maini

R 12 - 19

L 10 - 19

P 10 - 19

www.ilumess.ee

EESTI NÄITUSED